

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héfen egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Felekezeti egyenjogúság.

Örök dicsősége az 1848-as törvényalkotásnak, hogy a magyar Corpus Iuris lapjaira ragyogó betűkkel véste fel a keresztyén liberalizmus szent gondolatait! Csakis az Isten lelke által illettett s krisztusi, evangéliomi alapon álló halhatatlan lelkek alkotottak olyan magasztost, mely előtt a magyar hazának minden időbeli gyermeke a legnagyobb tisztelettel s az igaz hódolat mély érzéseivel állhat meg!

Ha végig nézünk a 48-as politikai élet nyilvánuláson s annak minden egyes szakaszán, szinte örömtől ittasul meg a magyar ember lelke, látva, hogy maroknyi magyarságunk mint tette magáévá a vén Európát lázba hozó politikai s valláserkölcsei megújításának vezérlő elveit s mint igyekezett azokat a magyar ősi talajba átültetni úgy, hogy egy szokatlanul meglepő társadalmi újjászületésnek legyen életető elemévé! S hogy ez az emelkedett s háttározottan krisztusi szellem szinte pillanatnyi gyorsasággal, a pünkösti lélek csodás, teremtő erejével nyitotta fel a testi-lelki szolgaság álmaiból ébredő magyarság előtt a korszakos fejlődés, bámulatos előhaladás kapuját, az egyáltalán nem von le semmit a 48-as alkotások maradandó dicsőségéből, sőt elevenen proklamálja még ma is azt a bibliai igazságot, hogy az Isten lelke által mindenképpen lehetségesek!

Ma, amikor háromnegyed század távolából nézzük a magyar klasszikus idők feledhetetlen eseményeinek száguldó királyi folyamát, szinte pironkodva kell önmagunknak is, egymásnak is megvallani, hogy felvilágosultság, liberalizmus, szociális igazságok hirdetése s ápolása tekintetében messze maradunk a 48-as törvényalkotók fennkölt lelkületétől!

Csak a minket, protestánsokat egész közelről érdeklő törvényes intézkedésre, a teljes felekezeti egyenjogúságot magában foglaló 1848. évi XX. t.-c.-re mutatok rá, azonnal beláthatjuk, hogy ők, a halhatatlanok, a magyar ég tündöklő csillagai, mérhetetlen távolságból hintik ránk ma is éltető sugaraikat, mert bennünk,

késő utodokban, kevés a fennszárnyaló képesség, vagy talán az elvitathatatlan nemzeti igazságért való sikraszállás! Mert hogy „e hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve, különbség nélkül, tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapítatik meg” (1848. XX. t.-c. 2. §), ez csak nem lehetett hangulat-keltés azok részéről, kik kevéssel később vérök hullásával pecsételték meg szabadságszerető lelkök isteni alkotásait; talán inkább azt akarták s ez volt minden vágyuk, hogy az ezer esztendő s nemzet minden életképes és közhasznú munkás tagja a köztestvériség oltalma alá helyezve, zavartalanul teljesíthesse emberi kötelességét!

Ez a vallási liberalizmus, mely hajdan a Boeckai, Bethlen s a Rákócziak élni s haladni akarásának volt mintegy szüztisztán kikristályodó értelmi s érzelmi megnyilatkozása, az 1848. XX. t.-c.-ben, mint az öntudatra ébredt magyarság elvitathatatlan s elodázhatatlan, történelmileg kiépített joga nyer hű és természetes kifejezést és sérthetetlen szent örökség gyanánt hagyatott ránk, hogy ebből s ezáltal épüljünk meg ama dicső lelki házzá, mely az egyenlőség, testvériség és szabadság méltó otthona lesz minden időben...

Az örökség kezünkben van; de, mint hajdan a tehetetlen evangéliomi szolgák, bizonyos üdömosságból; politikai tapintatból, vagy talán kényelemszeretettel, elássuk a talentumokat s ölbetett kézzel várjuk ama nagy idők elérézését, midőn megjön a szolgák Ura s a kéréthetetlen igazság megrendítő erejével kiáltja majd felénk: *adj számat a te sáfárságodról!*

Hiábavaló s meddő dolog lesz azzal csendesgetni le háborgó lelkiismeretünket, hogy jobb sorsra érdemes hazánk politikai s társadalmi viszonyai nem voltak kedvezők a 48-as tradíciók tökéletes beépítésére...; mulasztást követtünk el eddig is s mulasztásunk terhe annál súlyosabb lesz, minél távolabb esik az az idő, midőn megsonkított országunkban teljesen szétmállik az „államvallás”; az „uralkodó

egyház" középkorias és sok megaláztatásinkat magában rejtő gondolata!

Minden sérelmünknek, minden mellőztetésünknek s minden lesújtó tapasztalatunknak egyetlen kútfeje, hogy érvényben levő törvényadta jogunkkal élni nem tudunk s nem is akarunk; mert még mindig nagy a közbevetetés az 1848-as törvényalkotók emelkedett szelleme s a XX-ik század magyar nemzetének politikai felfogása közt!

Felekezeti egyenjogúságra nemcsak az állandóan félretolt s mellőzött protestantizmusnak van életbevágó szüksége e szent földön, hanem egységében alaposan megtépett hazánknak még nagyobb; mert minden politikai vérző sebet az fog meggyógyítani; minden szélsőséges társadalmi kilengést az fog örökre megszüntetni, ha e súlyosan megpróbált magyar hazának a gyermekei oly testvéri indulattal s szent eltökéltséggel fognak egybeolvadni, mint ahogy azt az 1848. évi XX. t.-c. liberális szelleme még ma is parancsolja! Ebből a magasztos alkotásból az Isten szava kiált felénk; az *Isten lelke ellen pedig nem tanácsos tusakodni...*!

Akkor lesz a magyarnak igazi szabadság-ünnepe s az lesz a feledhetetlen március Idusa, midőn a felekezeti egyenjogúság isteni lelke a magyar törvénykönyv több százados kebeléből kilép s átveszi legyőzhetetlen áldásos uralmát az ezeréves szent földön...!

Melkó István.

Egyház

Az iratterjesztés

ügyében indítványt, illetve határozati javaslatot adtam be esperes urunkhoz a folyó hó 25—26. napjain tartandó egyházmegyei gyűlés elé való terjesztés végett. Az indítványt a Debreceni Protestáns Lap szerkesztőségének szíves előzékenységből alább nyilvánosságra hozom. Nyilvánosságra hozom azért, hogy egyházmegyei közgyűlésünk tagjai már előre esen foglalkozhassanak e kérdéssel s a b-terjesztett indítványt sok éltrevaló gondolatot kiegészíthessék, jobbra tehessék.

Úgy gondolom, hogy az indítványt indokolni felesleges. A református iratterjesztés hiányát s ennek szomorú következményeit sajnosan érzi egyházi életünk. Azzal nem elégedhetünk meg, ha a le készíti „hivatalban” hevertetünk néhány füzetet, mint ahogy nem megoldás az sem, ha olykor magunk jutunk el híveink asztalára egy-két zsolttart, bibliát, vagy imádságos könyvet. A legderekasabb egyéni munka is csak foltozgatás e tekintetben.

Indítványom, illetve határozati javaslatom a következő:

Egyházmegyei közgyűlésünk, tudatában lévén egyfelől annak a nagy jelentőségnek, amit az evan-

gelizáció, a gyülekezeti élet felvirágoztatása, a valóságos, közelebből a református öntudat fejlesztése egyházunknak belső, evangéliomi erővel való meggazdagítása szempontjából az Íge előszóval való hirdetése s az azt kiegészítő lelki munkák mellett a megszervezett iratterjesztés képvisel; másfelől gondoskodni akarván arról, hogy gyülekezeteink ne legyenek e téren kiszolgáltatva a különböző szekták propagandájának: elhatározza, hogy az eddig csak az egyéni kezdeményezés útján úgy-ahogy tengődő református iratterjesztés ügyét magáévá teszi, egyházmegyénkben hivatalosan is megszervezi.

E célból közgyűlésünk egy három tagból álló bizottságot küld ki, amelynek feladata lesz az iratterjesztési raktár felállítása, megfelelő kolportőr munkabaállítás, az iratterjesztés munkájának felelős vezetése, illetve irányítása s arról az egyházmegyei közgyűlésnek évenként egyszer adandó jelentés es számadás beterjesztése.

A munka megindításához szükséges anyagi eszközök előteremtése és biztosítása érdekében egyházmegyei közgyűlésünk, mint a kebelbeli egyházak törvényes képviselőinek gyülekezete, elhatározza, hogy minden kebelbeli egyház lélekszámanként egy aranyfillért szolgáltat be ez év szeptember 1-ig közvetlenül az iratterjesztési bizottság kezéhez. Ezenkívül közgyűlésünk kívánatosnak tartja, hogy minden lelkipásztor foglalkozzék e kérdéssel az ígéhirdetés keretében gyülekezetének nyilvánossága előtt, augusztus hó valamelyik vasárnapján tartandó istentisztelet alkalmával, amikor is a begyűlt perselypénz hasonlóképen az iratterjesztés támogatására lenne fordítandó.

„Aki bőven vet, bőven is arat”.

Binartorda 1925 március 5.

Ferenzy Károly.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

A tanítók neveléséről.

Semmi sem volt akkoriban olyan siralmas állapotban, mint a tanítóképzés ügye. Nem kivétel Magyarország: így állott ez mindenütt, még az intelligencia hazájában, Németországban is. Francke hallei paedagogiuma korai, magános fecske volt, mely nem csinált nyarat egyszerre. Nagy Frigyes is elismeri a „Memoires de 1768—1775” lapjain, hogy a népoktatás mindekkoráig nagyon el volt hanyagolva: a nemesség birtokain mesteremberek (legtöbbször szabók) vagy rokkant hadfiak tanítóskodtak, a korona-uradalmakban pedig a helység bírása fogadta fel minden válogatás nélkül a jött-ment egyéneket iskola-mesterekül. Ez váltotta ki 1768-i híres szervező rendeletét, melyben a tanítóképzésről is gondoskodik (Finaczy: id. mű II. 21.)

Nálunk sem volt másképen. „Csudálkozni

lehet rajta — fakad ki Kerekes — hogy a társaságban vagynak rendelések téve arról, hogy a legcsekélyebb mesterségeket senki ne gyakorolhassa, ha csak azokat nem tanulta és azokból nem remekelt, a legnagyobb és legremekebb mesterséget pedig, a tanítást, megegyedi a társaság olyanoknak is üzni, akik azt sona nem tanulták s nem is tudják. Vagy a polgári társaság boldogságára nagyobb befolyása van annak, ha a polgároknak czizmájok, mintha azoknak okosságok és erkölcsök jó állású? — veti utána keserűen. „Esmertem olyan tanítót, akit tengeri csöszből fogtak be oklakmesternek, olyat is, aki csizmadiának rossz lévén, tanítónak lett, és annak jó volt.“

Debrecenben az a szokás divatozott, hogy deákokat küldtek ki tanítóknak. Kerekes kimondja bátran, hogy ez a módszer nem jó magában, hiszen azért, hogy valaki deák, nem biztos, hogy a tanításhoz is ért, hiszen pl. csizmát sem tud varrni csak azért. Sőt még akármilyen nagy tudós sem lehet jó tanítónak. Itt jön aztán egy érdekes kortörténeli megjegyzése: „Ki volt tudósabb a b. e. (=boldog emlekezetű) Sinainál, s mégis, tudjuk, hogy intette meg a fiát“. Sinai Miklós a debreceni Kollegium híres-neves tanára volt 1760—1790 ig. Óriási koponya, akinek művei, hangyaszorgalommal szerkesztett studiumai tömege előtt tisztelettel és bámúlattal áll meg az ember. Hihetetlen részletességgel adott elő, aminek híre külföldre is eljutott, mint Fináczy (id. mű. I. 219. lap.) közli Schlözer Staats-Anzeiger-je nyomán: „In Debrecin... liest Prof S—y (=Sinay) seit 18 Jahren über die sogenannte Universal Geschichte; Jund noch soll er in dem Medio aevo wo herum irren“. Szinnyei: Magyar Írók Életében is olvashatjuk, hogy az 1781. márc. 13-án tartott egyházmegyei gyűlésen szemére vetették, hogy már 20 éve tanítja a történelmet, és a tanításban hosszú szétcsapongásai miatt mégsem végezte el. Ennyit igazán szeles tudományra jellemzésére! És még sem volt jó tanár. Saját fiát sem tudta helyesen nevelni. Elvetemedett fickó vált belőle aki mindenre képes volt, még saját apjával szemben is. Tudjuk, hogy Kölcsey is véle lopatta ki apja könyvtárából a híres Sylvester-féle első Magyar Grammatikát, melyet az öreg semmi áron sem volt hajlandó kiadni, féltve őrzött, ritkaságokkal teli könyvtárából. Egy kis megvesztegetés mindjárt hatott a fiúra. Persze, Kölcsey a Kazinczy számára való lemásoltatás után, azonmód visszatette a könyvet; de más emberek esetében lehetett volna más is az eredmény. Úgy átszik, az apa is ki kitört a fia ellen, talán szerencsétlenül is ütve meg. (Indulatos ember volt.) Annyit tudok, hogy állandóan instruktort kellett mellette tartani. Sárvári Pál, a kéőbbi híres professzor is megemlékezik róla önéletrajzában, hogy megtisztelte az öreg őt is ezzel a megbízatással. Jellemző, hogy a tanár apának nem volt türelme foglalkozni saját fia tanításával sem. A Sinay Miklósról elmondott emez esetek iskolai példái lehetnek annak, hogy más a tudós, és más a nevelő.

Kerekesnek az az eszméje, hogy a központban Debrecenben tanítóképző-intézményt kell szervezni Tudja, hogy nehéz, de bizik Istvan öccse (Szoboszlai Pap István) ékes szólásában. Ide aztán „jó paedagogices professor“ kell, „aki egyszer-mind classium inspector is lesz“. Milyen legyen? *Tanítani termett, lélekismerő, tudja tárgyait, tudjon tekin elyt tartani keménység nélkül, kereszkedni gyermek-ég nélkül. Mint legyen mindenben az ifjúság előtt.*

Amint látható, ezek ugyan magas kívánalmak így együttesen s szinte töprengünk, akadhatott-e ilyen akkoriban. Dicsőségére válik Debrecennek s a protestans iskolaügynek, hogy Kerekes szerint volt ilyen. Ő is tudna egyet ajánlani — teszi hozzá érthető célzással — vár annak most, legalább egyidőre, más hivatala van. Nyilván Szoboszlai Pap Istvánra gondolt itt. Papok, sőt püspökök is gyakran atmentek professornak. — Lehetne épen Szentgyörgyre is érteni, de az öregedő fővel már aligha hagyta volna oda jövedelmes főorvosi állását. Mindegy, akárhogy áll is dolog: *dicsőség, hogy a paedagogiai gondolkodás általánosabbá válásának hajnalán csak itt Debrecenben két kiváló ember is akadott a reformatusságban akik minden feltételnek meg tudtak telelni.* Pedig én még többet is tudok távolabb. Há ha még a legkiválóbbra, magára Kerekesre gondolunk, akik Vecseyvel tényleg „epochát“ teremtettek a Kollegium nevelésében!

Úgy képzeli el a neveléstan professzorának hivatását, hogy minden nap egy órát adna a paedagogiából, melyet I. esztendőben az egész deákság, aztán csak a novitius deákok hallgatnának. Ettől fogva a novitius, s t biennis deákoknak sem lennének tanítvánvaik, azaz privatus praeceptorokként nem szerepelhetnének, hanem őket is beosztanák az öregebb privatus praeceptorok mellé „*adiuncus képen*, hogy azokból két esztendő alatt az okos tanítás módját praxisból tanulják“. Ezeknek aztán *vizsgáznjuk is kellene a második év végén a paedagogiából.* Fontosnak velné a hospitálást: mindennap legalább egy publicus praeceptor órájára bemenjen a jelölt; figyeljen, szemlélődjön. „a gyermekek tekintetéből megítélheti a tanító bánásmódját“. Utána menjen bizalmas tanácskozássra a professzorokhoz. — Próbalkozzék aztán maga is a tanítással. Meg kellene adni azt a szabadságot, hogy a vezető praeceptorát kiki szabadon választhassa: ez jó hatással volna mind a két félre. Tanácsosnak tartaná az osztályok két részre szakasztását, hogy azok egymással „*aemulálnának*“, — „*mint poetica tanuló korunkban történt velünk*“.

„Látni való, hogy ezeket a kötelességeket egyik mostani prof ssornak sem lehet oconomisálásból a nyakába csapni... egyik sem ér a maga dolgától“. Külön, egész ember kell ide, akinek „*egy, sőt néminemüképen nagyobb rangúnak*“ kell lennie, mint a többi prof essornak. Persze, a főbökkenő: jó fundus kell a fietésére és az intézmények e ősegítésére. Debrecenben ugyanis ahhoz voltak szokva, hogy minden kathedrát egy-egy jóltevő fejedelmi alapítványból szerveztek. Így

nem került semmibe, vagy legalább is nem sokra rugott a mai fő kiadási tétel, a professzorok fizetése. Hogy a régi híres kősós stb. tanszékeket ne említsem, csak a XIX. század folyamán: az I. jogi katedrát a Sárói-Szabó alapítványból létesítették, a Kerekes ásványtan-chemiai tanszékét a Cseh-Szombati József pesti orvoséból; a nagy nemzeti fellendülés idején mindenki érezte egy magyar nyelv és irodalmi tanszék felállításának szükségességét, de vártak, hátha tesz valaki erre is alapítványt, annyira benne voltak a gyakorlatban. És nem csalódtak: 1825-ben Rétsey János bogyoszlói esperes egy hosszú, munkás élet egész szerzeményét erre a célra tette le. Nemes, szép szokás. Hány prot. iskola épült ilyen hatalmas értékű erkölcsi talapzatokra?! Fundus studiorum, biztos állami eredetű javak nélkül sem szorultak e régi buzgó lelkek államsegélyekre.

Kerekes a nevelési tanszék fundus-gyűjtésére is ajánl módot: *aláírási-íveket* kell kibocsátani az egész hazai reformátussághoz.

Tudatában van, hogy javaslata megvalósulása „epochát jelentene”. Könyörög Istvánnak, vigyázzon, hogy a papok és a világiak veszekedésének áldozatul ne essék ez a tárgy. Ajánlja, hogy a deputatiora előkészületképen jó pedagógiai írókat olvasson, hogy jó tagja lehessen a bizottságnak. Kéri, hogy ajánlja őt Szentgyörgyi jóindulatába.

Aláírás: Tudja kend ki“.

(Folytatjuk.)

Dr. Törös László

Közélet

Levél.

Méltóságos Dr. Kun Béla úrnak, egyetemi rendes tanár, az egyházjog tanára

Debrecen.

Méltóságos Uram!

Elvi szükségessége merült föl ama gyakorlatilag nehéz, de fontos kérdés tisztázásának, hogy protestáns jogfogalmak és törvények szerint kik értendők egyházi hatóság nevezete alatt?

Az I. t.-c. 6. §-a szerint nálunk a hatóságok: *egyházközségek*, egyházmegyeiek és egyházkerületiek. Innen azt gondolnók, hogy tehát nálunk a hatóságot mindig testületek alkotják, ellentétben a pápizmussal, melynél a hatóságot egyes személyek alkotják. De a I. t.-c. 50. §-a ezeket mondja: Az egyházmegyének, mint hatóságnak, ügyeit intézik a) az egyházmegyei közgyűlés; b) az egyházmegyei bíróságok; c) az esperes és egyházmegyei gondnok. Az 51. § c) pontja is kizárólag az egyházmegyei hatóságáról beszél. De vannak, kik az esperesben is hatóságot szeretnek látni, még az egyházmegyei gondnok nélkül is. Azonban ez esetben épen az I. t.-c. 6. §-a szerint hatóság a

rendes lelkész is. meg az egyházi gondnok is, holott minket ilyenekül soha nem tekintett senki és mi sem tartottuk azoknak magunkat.

Ideje volna a hibás, illetve hiányos fogalmazású törvény által okozott zavaroknak valahára talán véget vetni, mert a protestáns magyarságnak tán sohasem volt nagyobb szüksége a belbékére, tiszta jogi helyzet teremtésére s ebből eredő köznyugalomra, mint épen a mai — jezsuita szellem által áthatott szomorú korszakban. Nagybecsű jogi szakvéleményéért ezért hátkorkodom esedezni s vagyok

a legmélyebb tisztelettel

Gebe, 1925 március 6.

Szigethy Gyula mk.,
református lelkész.

Magyar református egyházalkotmány című könyvemben bőven foglalkozom ezzel a kérdéssel. Itt röviden csak annyit: *Hatóság* maga az egyházmegye. Hatósági szerve egyebek közt az egyházmegyei elnökség, azaz esperes és gondnok együtt. Mindazáltal az esperes *egy-magában* is végez hatósági feladatot, nevezetesen az egyházközségi választók névjegyzékének megerősítésével, a helyettes lelkész rendeléssel, az ideiglenes koncessza megadásával. Egyházalkotmányunk természetéből és alapelveiből folyik azonban (... Valahol ketten, vagy hárman egybegyűltök...), hogy az ilyen, pusztán tételes törvényen alapuló jogokat a legszigorúbban és minden kiterjesztést kizárva kell magyarázni.

K. B.

Harangavatás Nagyrábén.

Nagyrábé február 15-én avatta fel a Seltenhofer Frigyes fiai soproni cég által készített 2 új harangját. Nagy szomjúsággal epekedtek már utánuk a lelkek; de hiszen nem lehet minden sebet egyszerre begyógyítani. A kitűzött napon ez is csak úgy sikerült, hogy a szomjas vágy szárnyára kelt s elbük ment az új harangoknak Püspökladányba.

A püspökladányi állomásról libegő-lobogó nemzetiszínű szalagokkal földiszított fogatokon érkeztek a várva-várt harangok, mintha lakadalmas népek lettek volna, 13-án estére. Gyült-gyült a falu kandi népe, férfi és nő, agg és gyermek s a várakozó sokaság környeslen-körül olyan derűs szemekkel simogatta őket, akárcsak a násziakoma vendégsége az ifjú, szép jegyepárt. Egyszerre ki tudja hányan akargatták olvasni a rajtok levő felírást, a kisebbik egyik oldalán ezt: „Az 1909. évben Bethlen Gábor nagy fejedelem emlékére öntetett, — a háború által elsodort helyett készítette a nagyrábéi szent egyház közönsége 1921-ben”. — Másik oldalán ezt:

Szörnyű vérzivatar sodrá el tisztos elődöm...
Eltűnt, itt vagyok én balzsamot hintve s vigaszt.
Bízz magyar! Él még, aki hazádra fényt derít
ismét.

Csak ne feledkezzél Róla, imádvá imádd!”

A nagyobbik egyik oldalán ezt: „Az 1909. évben Kossuth apánk emlékére öntetett, — a háború által elsodort helyett készíttette a nagyrábéi szent egyház közönsége 1924-ben“. Másik oldalán ezt:

„Vérzivatar sodrá el elődömet átkos időkben;
Vérzivatar siratom, átkos időket nyögöna.
Amde híven zengem: nem vész el, kit szeret Isten,
Aldó jobbja alatt lát az új s szebb jövendőt“.

De már elkészült fent a felvonó szerelés; jött a községi előljáróság; presbiterium testületileg, jöttek a lelkészek: F. Varga Lajos, Ballay Aladár, Ferenczy Károly, Kovács Lajos (érkörtvélyesi) hozzátartozóikkal és Gerzsenyi István segédlelkész s kezdődött a felavatás. T. i. elénekelt a nagyközönség a 96. zsolt. 1. és 3. versét. A kendőket, szalagokkal feldíszített harangok melletti emelvényen F. Varga Lajos esperes-lelkész rövid előfóhász és beszéd után a Szentháromság egy igaz Isten nevében megáldá a harangokat. Utána B. Solyom Imre presbíter — egyszerű földműves — mondta el ez alkalomra általa készített beszédét, oly értelmesen s oly érzelmesen, hogy különösen a jelenlevő intelligencia szinte alig tudott betelni jóleső csodálattal. (A beszédet lapunk mai számában e cikk után közöljük.) Aztán elénekelt a gyülekezet az 1909-ben készült három versű alkalmi éneket s felszállottak a harangok szerencsésen a helyökre, csakhamar össze is csendültek a meglevő „nagy Kálvinnal“. (Azért „nagy Kálvin“, mert 1909-ben közadakozásból a *Nagy Kálvin* emlékére öntetett. S csodaképpen a harangokat elrekviráló katonai közeg, talán a *Nagy Kálvin* iránt benne e harang felirata olvasására ébredt tisztes respectus folytán ezt hagyta meg az egyház sajtó sebeinek némi enyhítésére.) A pompásul egybehangzó F, A, C hangú három harang zengése, bűgása s a 8. dics. első három verseinek éneklése közben vonult be a templomot teljesen megtöltő közönség.

A fennálló 2. dics. s a főének, 7. dics. 3. első verse után az Úrasztalánál Ballay Aladár dancsházai lelkész bibliát olvasott (I. Krón. 29. r. 9-18. v.) s imádkozott alkalmilag szépen, megindítóan. Majd a helyi református dalegyesület Koczoh Sándor igazgató-tanító szabatos vezetése mellett énekelte el precizen a „Csendesség...“ kezdetű szép alkalmi éneket. Aztán Ferenczy Károly bihartordai lelkész prédikált a 115. zsolt. 1. v. alapján; tartalmasan, mélyen, meghatóan, gyönyörűen fejtegetve, hogy nekünk, kálvinistáknak, az volt mindig s az legyen a fő-fő életcélunk, hogy Isten dicsőségére cselekedjünk mindeneket.

A dalegyesület másik szép éneke után elzengette a templomi gyülekezet (mint minden vasárnap) a „Magyar Hiszekegy“-et s a 7. dics. 7. és 8. verseinek éneklése után kivonult a templomból melegen sugárzó arccal a szokatlanul meleg sugaras természetbe.

Volt aztán 150 terítékes közebed, ennek folyamán számos szép pohárköszöntő. A beszerzett és egybehordott földi javakból jutott az Úr szegényeinek is.

Este műsoros műkedvelő előadásban gyönyörködött az egyik iskola termét zsúfolásig megtöltő közönség; aztán az ifjúság tisztesen mulatta át friss ropogások ütemére az éjszakát. Perselyből s a műkedvelői előadás jövedelméből 350,000 K jutott a Leánykálvineumnak. **Egy jelenvolt.**

Alkalmi beszéd harangavatáskor.

Tisztelt népgyűlés, ünneplő gyülekezet!

Azt hiszem, nincsen semmi természetesebb e földi életben, mint a visszaemlékezés, hogy az ember megemlékezik életének legfőbb mozzanatairól; mert akár az öröm sugara aranyozta be valaha arcunkat, akár a bánat nehéz fellegei tornyosultak valaha életünk egére; emlékezetünkbe be van vésve az a nap s mi visszarepülünk gondolatainknak szárnyain annak emlékére s ha ez így van, lehetlenség az, hogy vissza ne szállanának a mi szívünknek legnemesebb gondolatai arra az 1909-ik év június 23-iki napra, arra a nagy napra, amelyen Isten kegyelméből e mi sugár tornyunk falai közé 3 harangot avathattunk fel; lehetlenség az, hogy be ne volna vésve szívünknek táblájára az a nagy nap, amely napon felhangzott erről a helyről az Isten trónjához emez örvendező énekünk:

Szálljatok fel, szálljatok,
Mint megannyi angyalok.
Majd ha zeng az ércetek,
Buzdítsatok lelkeket,
Áldani a nagy Istent;
Ápolni azt, ami szent.

Üdvözöljön hangotok,
Minden egyes hajlokot;
Mint a béke otthonát,
Hol szeretet hátol át,
Ifjat, aggot, férfit, nőt,
Ringó bölcsőben levőt.*

Óh, de hányszor süket fülekre találtak ezeknek a harangoknak templomra hívogató szavai. Hányszor süket fülekre talált legfőbbképpen azóta, amióta a világháború 2 harangot sodort el tőlünk e mi sugár tornyunk falai közül. Azóta ez az egy megmaradt harangunk hívogatót minket minden nap ide, az Úrnak szent házába. Hívogatót minket ide akkor, amikor a mi Istenünk süjtölő csapással látogatott minket: Jertek el, kérjétek a ti Isteneteket, hogy fordítsa el ti rólatok a rátok zúduló csapásokat. Hányszor hívogatót minket ide akkor, amikor az isteni gondviselés áldó kegyelmével halmozott el bennünket: Jertek el, adjatok hálát a ti Isteneteknek a tőle elvett jótéteményeiért. De mi nem hallgattunk ennek az egy itt maradt harangunknak hívogató szavaira, még akkor sem, ha az isteni gondviselés minden jótéteményével halmozott is el minket. Amde mind ezekért a bűneinkért Isten a mi bűneinket nem nézte; mert hiszen ismét hozzánk fordula az Ó áldó kegyelmével. Segélykezet nyújta az isteni gondviselés minékünk ahhoz, hogy a háború által elsodort harangunk helyébe 2 harangot avathattunk fel e mi sugár tornyunk falai közé. Óh, bár adná a mi Istenünk, hogy amiképpen megújulnak e mi sugár tornyunknak harangjai, adna az Isten mi belénk is új szívet, új indulatot, hogy amikor majd megszólalnak ezeknek a harangoknak templomra hívó, összhangban zengő hármassal: egy szívvel, lélekkel jöhetnénk fel ide az Úrnak szent házába; egy szívvel, lélekkel kérhetnénk a mi Istenünket eme szavakkal:

Óh nagy Isten, ég királya,
Hallgasd meg kegyelmesen.

* F. Varga Lajos 1909-ben írt alkalmi énekének 2 verse.

Ila trónodhoz felmegyen,
Gyermekid esdő imája.
Te tudod, mit szívünk kíván :
Jóságod megadja azt.

Életünknek terhes útján,
Te vagy fény, üdv és vigasz.
Múlt, jövő előtted tárva,
Te belátsz végtelenig.
Nézd, hajlékodban rád várva
All e nép s imádkozik.

Egy szívvel, lélekkel zengedezhetnők el emez
örömenekünket :

E gyülekezeten, mely e helyre telepedett
Könyörülj Úr Isten, bővítsd rajta kegyelmedet :
Aldd meg nagyjait, kicsinyeit.
Mind köz, mind tanácsos rendeit :
Töröld el a sírók könnyeit.

Ez mi tőlünk függ ! Óh, bárcsak adná a mi
Istenünk, hogy ez így lenne.

B. Solyom Imre,
nagy: bói presbiter.

Különfelek

A Leánykálvineum ügye nagy léptekkel halad a megvalósulás felé. Az igazgatótanács elnöke most publikálja, hogy az eddigi sikeres gyűjtés eredménye már a folyó évre biztosítja az intézet megnyithatását ; sőt kilátásba helyezi, hogy ha az eddig még meg nem mozdult gyülekezetek és lelkészek is megteszik a tőlük várható lépéseket s meghozzák az el nem maradható áldozatokat, a tulajdonképen 50 növendékre készült épületre, hogy az száz leányt fogadhasson be, a második emelet is felépíthető lesz s az intézet mindjárt indulásakor református polgári leányiskolával bővíthető ki. Az építkezéshez szükséges 800 millió K már biztosítottnak tekinthető, sőt a felszerelésre előirányozott 500 millió K-nak egy részére is mutatkozik fedezet, de mintegy 300 millió K még ezután lesz összegyűjtendő. A legnagyobb elismerés hangján kell megemlékeznünk azokról a lelkészekről, kik estélyek rendezése, templomi délutánok tartása, gyűjtés megszervezése útján aránylag igen rövid idő alatt, majdnem egy milliárdot hoztak össze s feltétlenül remélhető, hogy a még részüket ki nem vett lelkészek is megmozdulnak a hiányzó milliók összegyűjtésére. Az adományokról szóló ki-mutatásokból állapíthatjuk meg, hogy az áldozás súlypontja a kisebb gyülekezetekre esik, továbbá, hogy világi uraink a leányárvák sorsa iránt nem mutatják azt a megértést és áldozatkészséget, amit a Fiúkálvineum megépítésénél náluk hálásan tapasztaltunk ; végül, hogy az adományok majdnem 80%-a a tiszántúli egyházkerületre esiksmellette még a tiszán-inneni kerület vesz jelentősebb részt az akció sikerre juttatásában, a dunamelléki papság alig valami, a dunántúli pedig épen semmi ér-

deklódést nem mutat az ügy iránt. Az országos jelentőségű és hivatású alkotás buzgó felkarolását és támogatását melegen ajánljuk olvasóink megértő szeretetébe. Mindennemű felvilágosítással, programtervezettel, kálvineumi képeslapokkal s postai befizetési lappal szívesen szolgál a mozgalom vezetője : Kiss Ferenc egyetemi tanár Debrecenben (Kollégium).

Felhívás hitoktató lelkésztestvéreinkhez !
Április 7-én országos református hitoktató-lelkészi értekezletet óhajtunk tartani Debrecenben. Kérjük úgy állami, mint egyházi fizetésű hitoktató testvéreinket, szíveskedjenek március 22-ig közölni címüket és résztvevő szándékukat Mezey Béla önálló hitoktatóval, Debrecen, Kálvin-tér 11. sz. a. Az értekezlet tényleges megtartását április 1-e körül tudtul adjuk. A debreceni református hitoktatók nevében : Mezey Béla.

Bihartordán a tél folyamán szervezett csipkeverő-tanfolyam, amelynek vezetését Kájel Endre lelkész Tónika nevű huga irányította, márc. 8-án, vasárnap a közeli környék érdeklődése mellett finom és gazdag anyaggal kiállítást rendezett, bizonyosságul annak, hogy a leányok téli foglalkoztatása nemcsak a lelki élet fejlesztése szempontjából fontos és előnyös, hanem gazdaságilag is produktív és hasznos. Ugyanaz nap estéjén a leányok — a tanfolyam résztvevői — a lekipásztor felesége vezetésével ünnepélyt tartottak a Leánykálvineum javára összeállított programmal.

Sárospatakon az állami tanítóképző-intézet átvétele tárgyában nagy mozgalom indult meg. A tiszánineni egyházkerület és a vallás- és közoktatásügyi miniszter között rövidesen meg lesz a végleges megállapodás, amelynek végrehajtásához a hívek áldozatos hite szükséges. A példaadásban előljár az egyházkerület püspöke, Dr. Révész Kálmán, aki évi ötmillió koronát ajánlott meg mindenkor a mai valutáris értékben.

A Leány-Kálvineum javára Nagylétán f. hó 8-án nagy ünnepségek voltak, amikor is a délelőtti istentiszteleten Harsányi Pál békésbá-náti esperes szolgált, Szilágyi István kántor énekelt. Délután a vallásos ünnepélyen Teöreök Emil járásorvos orgonajátékkal, Dr. Ferenczy Gyula ny. egyetemi tanár bibliamagyarazattal, Leelössy Árpád kismarjai lekipásztor és Szilágyi István helybeli kántor szólóénekekkel, Peleskey Sándor debreceni s.-lelkész szavalattal vett részt. Az esti műsoros estélyen a szálloda nagytermében duettet énekelt Leelössy Árpád és Szilágyi István, szavalt Peleskey Sándor, szólót énekelt Zámory Sándor debreceni s.-lelkész. beszédet mondott Kiss Ferenc egyetemi tanár, irredenta dalokat dalolt Leelössy Árpád, szavalt Solymosi József th., cimbalmozott Nagy

József kálvineumi felügyelő-tanár, záróbeszédet mondott Radó József helybeli lelkipásztor.

A Kántus folyó hó 6. napján, délután 5 órakor tartotta szokásos kegyeletes emlékünepségét. A gyászdal elhangzása után Dr. sz. Kun Béla felügyelő tanár Nagy József debreceni kereskedőről, egykori kegyes alapítóról emlékezett meg méltató szavakkal. Az ünnepélyen a Kántusnak precizen előadott számain kívül, amelyeknek sikere a Kántus-praeses Szigethy Gyula érdeme, Kiss Ernő és Hegedüs Kálmán szavalaiban, egy kvartettben és Nagy Béla hangulatos novellájában gyönyörködött a szép számmal összegyűlt hallgatóság. A Baltazár Amerikai-alapítvány Winter-alapjából, valamint az alapítók rokonságától kapott összegekből 3.600,000 K került kiosztásra.

A nemzetközi madártani és madárvédelmi világkongresszuson, Luxemburgban, Magyarországot a budapesti Madártani intézet fölkérésére Dr. Nagy Jenő debreceni főgimnáziumunk tudós tanára fogja képviselni, aki a kongresszuson, április 12—16. napjain, három előadást fog tartani hazánk madárvilágából. A kiváló ornitologus a magyar madárvilág ismeretében páratlan szaktekintély.

A Templomegyesület Hitvédelmi Szakosztálya f. hó 6-án délután 6 órakor tartotta szokásos összejövetelét, amelyen Görömbei Péter nagykallói lelkipásztor tartott előadást a természettudomány modern kutatásairól és a vallásosságról. Nagy tudással, alapos készültséggel, tisztán látással alapozta és csoportosította mondanivalóit, amelyek mindvégig lebilincseltek és Istenhez vezették a nagyszámú hallgatókat.

Vallásos ünnepély Váncsodon a Leánykálvineum javára. A váncsodi egyház f. hó 22-én a Leánykálvineum javára úgy erkölcsileg, min anyagiilag szépen sikerült vallásos ünnepélyt rendezett. A delelőtti alkalmi istentiszteleten Dr. Hajdu Gyula berettyóújfalui lelkész hirdette az ígét magas szárnyalású, mély gondolatokkal telt hatásos beszédben. A délután 2 órakor kezdődő templomi ünnepély műsora a következő volt. Gyülekezeti ének: 7. dics. 1. vers, és VIII. zs. 1. v. Andó Ferenc váncsodi lelkész megnyitó imája. Eszharangzó: Előadta a Református Énekkar. Jakab Ödön: Irgalom. Szavalta Nagy Ilonka. Ünnepi beszédet mondott Dr. Hajdu Gyula lelkész. „Óh Nagy Isten . . .” Énekelte Gyarmati József tanító, harmoniumon kísérte Angi Lajos kantor. Váradi Antal: Judás. Szavalta Andó István aljegyző. „Örök jóknak Te vagy forrása . . .” Előadta a Református Énekkar. Záró beszédet mondott a helybeli lelkész. Bezáró ének 245. dics. 10. verse. Adományok összege 1,500.000 korona.

A protestantizmus és a zeneművészet viszonya volt a témája a Templomegyesület f. hó 11-én tartott irodalmi délutánjának. A mé-

lyen járó előadást Dr. Tankó Béla tartotta, fejtegetvén a zenének a hittel, vallással, majd specialiter a protestantizmussal való kapcsolatát, teljesen megcáfolván azt a vádat, hogy a protestantizmus mostohán bánik a művészetekkel, végül méltatta a protestáns zeneművészet két halhatatlan reprezentánsát, Bachot és Haendelt, akiknek dalaiból Dr. Révész Imréné énekelt néhányat művészi készséggel, Dr. Darkó Jenőné pedig zongorán játszott egy pár műveket mesteri módon.

Nekünk is szól. Imaoka Dsuicsiro japán tanár Európán átutazva, a Magyarság c. lap hasábjain egyebek mellett így nyilatkozik: „Az európaiak, akiket Jézus tanítványai arra tanítottak, hogy „Szeressétek felebarátaitokat és könyörüljétek meg ellenségeiteken”, kivételközve keresztényi mivoltukból, egyebet sem tesznek, mint szidják a szomszéd államokat, gyűlölik honfitársaikat és ha alkalom nyílik rá, gyakran cseléd a gazdáját, munkás a munkaadóját, tanítvány a tanítóját gyilkolják, amint ezt a szociális forradalmak idején láttuk. Akárcsak egy veszni indult család tagjai, egyenetlenkednek egymás között: gyermek a szülei ellen fordul, testvér a testvérével marakodik, barát a barátját üti, éppen úgy a különböző fajok, vallások, osztályok, nemzetek stb. a legélesebb harcot folytatják egymás ellen Európaszerte — a kapitalista államok és kommunista Oroszországban egyaránt. Kevés remény van arra, hogy e szörnyű rákfenében szenvedő társadalom meggyógyuljon a közeljövőben, sőt, úgy látszik, hogy e harcok még nagyobb méretekben fognak fellángolni az elnyomott apró fajok nemzeti öntudatra ébredése és az osztályharc tovább fejlődése kapcsán, és attól félek, hogy ha ez így tart még sokáig, a keresztény civilizáció magától tönkremegy“.

A vámospércsi egyházban f. hó 1-én szépen sikerült vallásos estély volt Bartha Dezső lelkész, Bartha Dezsőné tanítónő, özv. Szalavszky Ferencné úrnő, Béres Antal tanító, Vályi Juliánna, Makay Erzsike, Koncz Róza és a gyermek-énekkar közreműködésével.

„Csendes vizek mellett“ címen a Szövetség Kiadóvállalat (ezelőtt Magyar Evangéliumi Keresztény Diákszövetség Kiadóvállalata) kiadásában megjelenik dr. Victor Jánosnak régebben „Csendes Percek“ címen havi füzetekben kiadott és közkeveltséggel elterjedt naponkénti bibliai elmélkedéseiből egy esztendőre való. (Külön ünnepi hetekkel együtt, egyébként a naptári évtől függetlenül beosztással 385 elmélkedés.) Az első 13 ives kötet már április elején elhagyja a sajtót és a kellő időben, utána megjelenik a második is. Első megjelenésük alkalmával az elmélkedéseket haszonnal forgatták olyanok is, kik csak a maguk lelki épülésére olvassák a Bibliát, de ebben kalauzra van szükségük; olyanok is, akiknek mások számára kell feltárniok a Biblia építő erőit; lelkészek és

belmissziói munkások, kik egy-egy elmélkedésben dióhéjban egy-egy kész, csak feloldásra szoruló, sűrített prédikációt, vagy bibliamagyarazatot kapnak. A műre a kiadó előfizetést hirdet, mely szerint az első kötet ára füzve 21,000 K, (portó 3000 K). Az előfizetési határidő április 1. Ennek eltelté után már csak 28,000 K-ás forgalmi áron lesz kapható. A megrendelések a pénzzel együtt erre a címre küldendők: Szövetség Kiadóvállalat, Budapest, VII. Hársfa-u. 59/B.

Magyar Plakát-Misszió. A tél folyamán a legkülönbözőbb evangéliumi körökhöz tartozó egyének megszervezték a Magyar Plakát-missziót. Ennek a valóban hézagpótló mozgalomnak az a célja, hogy az utcai hirdetőablakon és oszlopokon házak falán, egyházi, iskolai és egyesületi helyiségekben, villamoskocsikon, vasútállomásokon stb. kifüggesztett plakátok és azonos szövegű osztó-cédulák útján felvegye a harcot a bűn és hitetlenség ellen s eljuttassa az evangéliom üzenetét olyanokhoz is, kiket istentiszteletekre, vallásos összejövetelekre soha sem lehetne elhívni. A missziót egy, a különböző evangéliumi körök képviselőiből alakított tanács vezetése alatt a tagsoportok s egyes tagok alkotják. A tagsoportokat egy csoportpénztáros és legalább olyan tíz tag képezi, aki legalább havi 20 aranyfillér (3000 K) befizetésére kötelezi magát. A tagsoportok fizetéseik arányában, előállítási áron plakátokat is kaphatnak. A titkár Podmaniczky Pál br., Budapest, VIII. ker., Gyulai Pál-u. 9. szám. A főpénztáros Kristóf Domokos dr., VII. Aréna-út 74. sz. Érdeklődők ide forduljanak.

Megjelent:

Forgács Gyula:

Agenda és Konfirmációi Káté

című kiváló tankönyvének II. kiadása. Az első kiadás hatalmas példányszámban egy év alatt teljesen elfogyott.

Lapvélemények a Kátéről: „Forgács Gy. Konfirmációi Kátéja minden tulzás nélkül korszakos jelentőségű a református vallásos nevelés történetében“. „Magyarul ez irányban jobb könyvet nem lehet találni“.

A szép kiállítású kitűnő könyvecske alapára 2 korona. Egyházaknak 10 példánynál 15%, 50 példánynál 20%, 100 példányon felül 25% engedményt adunk.

Uj könyvek:

Roberston: Beszéd a két korinthusi levél felett.

Két kötet. Alapára kötetenként 6 korona.

H. Kiss Géza: Lorántfy Zsuzsánna.

Élet- és jellemrajz. A jó papíron nyomtatott, igen szép kötet alapára 5 korona. Amatőrpéldány csontpapíron 60,000 korona.

Fenti könyvek megrendelhetők:

SYLVESTER könyvkereskedés Tahitótfalu

cimen.

6-5

Konfirmációi oktatásra legalkalmasabb

és a gyakorlatban legjobban bevált tankönyvek

Soltész János:

Konfirmációi Káté

Átnézte és átdolgozta
Soltész Elemér tábori püspök
Hetedik kiadás.

Ez a legegyszerűbb, legjobban érthető és legkönnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra előkészítő káté.

Alapára K — 50. Mai szorzószám 7000.
Belti ára tehát K 3500.—

Nagy István:

Konfirmációi Káté

Igen elterjedt, rövid, világos
kézikönyv.

Alapára K — 20. Mai ára 1400 K.

Legjobb, legszebb és legolcsóbb
konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

Vászonba kötve — amíg a
második tizezerből a készlet
tart — darabja 5600 korona.

Tömeges vétel esetén jelentékeny
árengedmény a kiadónál

„*Méliusz*“
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.